

Dèficit fiscal i l'infern dels emprenedors

Eduard Gracia, economista i membre de la Secció d'Economia de l'ANC
Juliol del 2022

«...l'onada de descontentament social que arrasa les economies desenvolupades avui dia, lligada a l'impacte de la globalització, crea una demanda addicional d'intervenció pública per suavitzar aquest impacte en diferents aspectes del benestar, el medi ambient i, fins i tot, de l'estil de vida. Aquest repte és comú a molts països avui en dia, però el cas de Catalunya és únic en haver de respondre-hi mentre suporta una hemorràgia financera tan colossal.»

Durant un quart de mil·lenni, els moviments reformistes espanyols han proposat repetidament d'imitar la societat catalana: ho van fer autors il·lustrats com, per exemple, Francisco Nifo o José Cadalso a finals del segle XVIII, liberals com Pascual Madoz a mitjans del XIX i «regeneracionistes» com Miguel de Unamuno a principis del XX. Fins i tot, alguns lectors recordaran l'article «*Catalanizar España*» de José María Carrascal, publicat el febrer del 1978 —deu mesos abans que el referèndum de ratificació de la Constitució espanyola culminés l'anomenada «transició democràtica» d'Espanya—, o Esperanza Aguirre propugnant la mateixa idea en una xerrada que va fer el setembre del 2013, també mesos abans de l'intent de reinicialitzar el sistema amb l'abdicació del rei Joan Carles.

És una tradició gairebé tan antiga com prohibir la cultura catalana o bombardejar Barcelona cada cinquanta anys, i ha demostrat ser igualment infructuosa. El motiu és evident. Els catalans eren (i són) tan admirats per la seva iniciativa emprenedora com menyspreats per la seva rebel·lia, però els autors espanyols rarament han reconegut aquests trets com les dues cares de la mateixa moneda. Cadalso va escriure que els catalans eren els holandesos d'Espanya; Carrascal que eren els anglesos o els suïssos, totes societats altament meritocràtiques. La distribució de la riquesa i els costums socials de Catalunya eren més igualitaris (i, per tant, meritocràtics) que els de Castella. Al mateix temps, un entorn social així no només fomenta l'associacionisme i l'emprenedoria, sinó també la resistència contra l'abús del poder jeràrquic: en el fons, el rebel i l'emprenedor són bessons.

Així, quan les deficiències del marc institucional espanyol esdevenen massa flagrants, la idea de «Catalanitzar Espanya» resulta tan atractiva per als aspirants a la reforma com desagradable per a aquells que es beneficien del status quo i tenen el poder de canviar-lo. Per tant, la reforma a Espanya sempre és a mitges. Després, tan bon punt acaba l'emergència, la província rebel passa de ser un model a ser una molèstia, i l'objectiu torna a ser “Hispanitzar Catalunya” o, si no, bombardejar-la fins a la submissió... Fins que les debilitats del sistema desencadenen una altra crisi i el cicle es reinicia.

Històricament, els intents d'esborrar la identitat catalana (per exemple, mitjançant la força bruta, el saqueig fiscal o la immigració massiva espanyola) han fracassat sistemàticament. Ara no obstant, sense voler-ho, l'*establishment* espanyol pot haver trobat en el modern estat del

benestar l'eina per aconseguir aquesta victòria tant cobejada. L'estat del benestar espanyol va néixer als anys vuitanta, quan la despesa pública va pujar d'aproximadament el 20% del PIB a gairebé el 50%. Anteriorment, la contribució fiscal neta de Catalunya sempre havia estat desproporcionada però, com que la despesa pública era relativament baixa, també era més manejable. Tanmateix, a mesura que els serveis socials van créixer, també va augmentar la pressió fiscal i aviat el dèficit fiscal de Catalunya es va establir al voltant de l'exorbitant 8-9% del PIB actual. A més, com que Catalunya és un gran receptor d'immigració, la demanda de serveis socials és molt elevada... Mentre que l'onada de descontentament social que arrasa les economies desenvolupades avui dia, lligada a l'impacte de la globalització, crea una demanda addicional d'intervenció pública per suavitzar aquest impacte en diferents aspectes del benestar, el medi ambient i, fins i tot, de l'estil de vida. Aquest repte és comú a molts països avui en dia, però el cas de Catalunya és únic en haver de respondre-hi mentre suporta una hemorràgia financera tan colossal.

Per tant, atrapades entre la demanda d'intervenció pública i un dèficit fiscal paralitzant, les autoritats catalanes han creat tantes càrregues fiscals i burocràtiques addicionals que corren el greu risc de danyar, potser fins i tot de destruir, l'impuls emprenedor característic de Catalunya; és a dir, precisament el que, durant segles, va fer que Catalunya fos tan notablement pròspera i resilient. Aquesta és una trampa letal, perquè converteix les altrament legítimes reivindicacions socials dels catalans en instruments de submissió a aquelles institucions d'àmbit estatal espanyol que, tot discriminant en contra de l'economia de Catalunya, contribueixen més que cap altre factor a aquesta insatisfacció. Potser aquesta constatació explica que avui, més que mai, predominin les opinions pro-independentistes entre els catalans amb estudis superiors.

Juliol del 2022

* * *